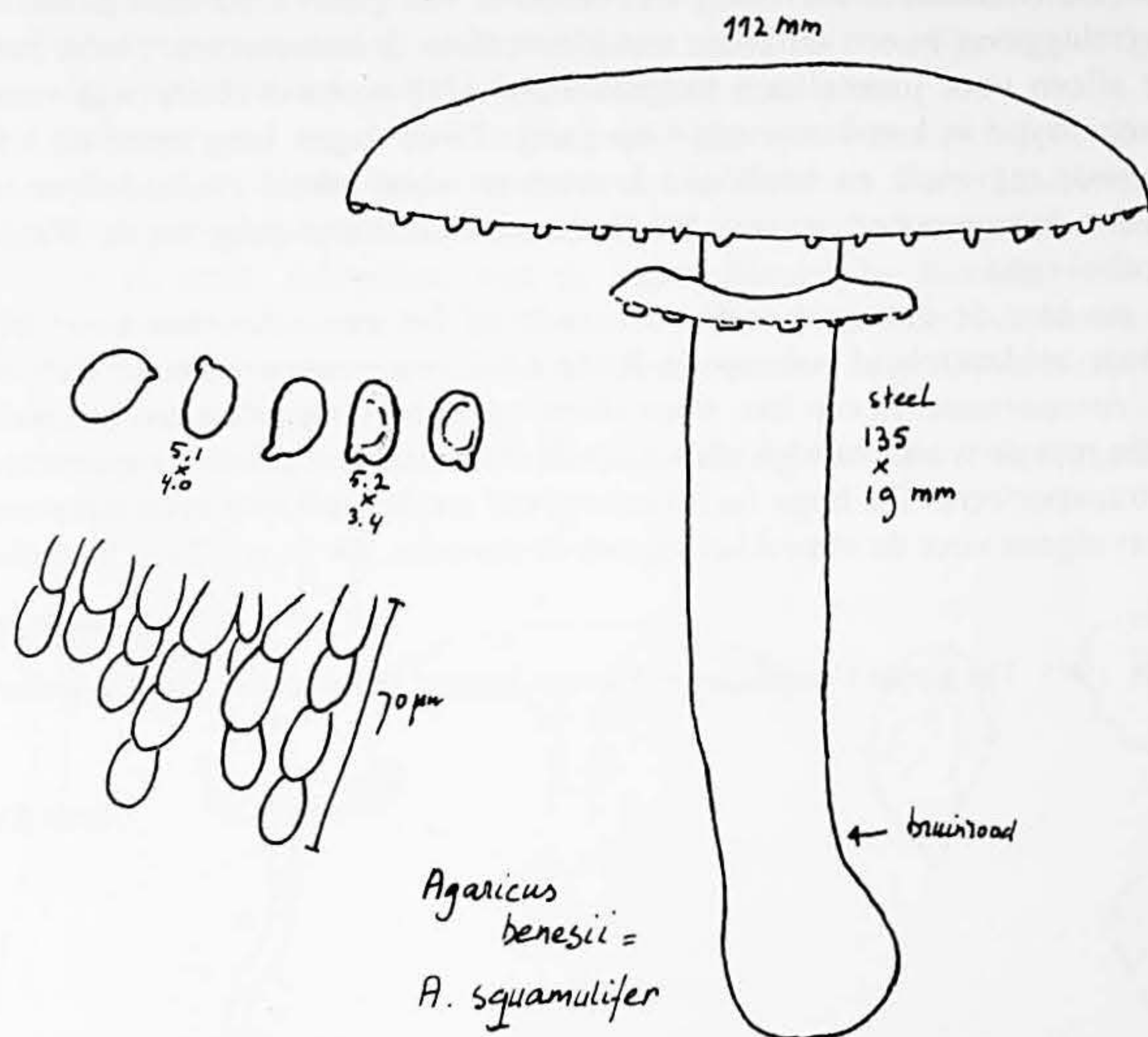

PADDESTOEL VAN HET SEIZOEN TANDRINGCHAMPIGNON - *AGARICUS SQUAMULIFER*

Rob Chrispijn

Jodenweg 1, 8385 GP Vledderveen

Van de ontelbare paddestoelen die je in een seizoen tegenkomt, zijn er altijd wel enkele vondsten die in je geheugen staan gegrift; zodanig dat je je zo'n moment zelfs jaren later nog voor de geest kunt halen. Het kan komen door de speciale lichtval van een stralende najaarsdag of een bijzondere gemoedsgesteldheid, maar vaker heeft het te maken met de zeldzaamheid van een bepaalde paddestoel of gaat het om een soort die je zelf nooit eerder zag.

Naar een schets

van een vondst in het Amstelpark 28 sept. 1992

In de mycologie wordt gelukkig niet aan soortenjagen gedaan. Misschien omdat het aantal paddestoelensoorten zo groot is dat het ontmoedigend werkt. Mogelijk zijn mycologen ook iets verstandiger of bezadigder dan vogelaars. Toch maakt een eerste vondst een sterke indruk, vooral als dit gepaard gaat met het esthetisch genoeg dat de schoonheid van een paddestoel kan bieden.

Acht jaar geleden zorgde deze combinatie voor een onvergetelijk moment toen ik in het Amstelpark in Amsterdam een statige, geheel witte champignon vond. Hij viel al van verre op want de hoed was bijna zo groot als een theeschoteltje en deze stond op een steel van tegen de vijftien centimeter. De schoonheid lag vooral in het smetteloze wit en de onberispelijke afwerking van het volwassen exemplaar. De hoed was mat en had iets fluweligs, terwijl de hoedrand rijkelijk was behangen met velum. De slanke, stevige steel droeg een fraaie, getande

ring. Opvallend was de sterke roodverkleuring van het vlees: je hoefde het hoedoppervlak maar even aan te raken of er trad een intens rode verkleuring op, die langzaam overging in een meer gedempt roodbruin. Het was jammer dat ik geen doos bij mij had die recht kon doen aan het formaat en de schoonheid van deze paddestoel. Door hem in een te kleine doos te proppen, sloegen de vlammen hem aan alle kanten uit en was er thuis weinig meer over van de maagdelijke witheid, bezoedeld als deze was door roodbruine vlekken die het meest weghadden van geronnen bloed. Ik draaf een beetje door, maar het zal u duidelijk zijn dat het om een fraaie paddestoel ging en dat ik zeer nieuwsgierig was welke soort het zou kunnen zijn.

Onder de microscoop bleek de lamelsnede geheel bedekt te zijn met catenate cheilocystiden, dus zeg maar korte kettingen van clavate elementen. De sporen waren 4,9-5,8 bij 3,7-4,2 μm . In combinatie met de sterke roodverkleuring en de getande ring maakte dit de determinatie niet moeilijk. Zo-wel met Moser als met de tabel van Meusers kwam ik uit op *Agaricus benesii*. Deze soort werd in de toenmalige Standaardlijst niet genoemd. Wel kwam *A. squamulifer* hierin voor. Beide zijn nauw verwant; daar waren alle geraadpleegde naslagwerken het over eens. Toch werden en worden ze steeds als aparte soorten behandeld. Hoewel sommige auteurs suggereerden dat ze wel eens de twee uitersten van een op zich variabele soort konden vertegenwoordigen. Daarbij wordt *A. benesii* beschouwd als een slanke, zuiver witte soort, met een steel die twee keer zo lang is als de diameter van de hoed; vlees dat bij beschadiging bloedrood verkleurt en kleine sporen (zie boven). *A. squamulifer* wordt beschreven als een gedrongen paddestoel met een bleek grauwbrowne hoed, soms met donkerder schubjes; vlees dat bij beschadiging licht wijnrood verkleurd en sporen die duidelijk groter zijn dan die van de voorgaande soort, namelijk (5-)6-7,5 bij 3,5-4,8 μm . De Amstelparkvondst kwam het beste overeen met de beschrijving van *A. benesii*, alleen was de steel niet lang genoeg.

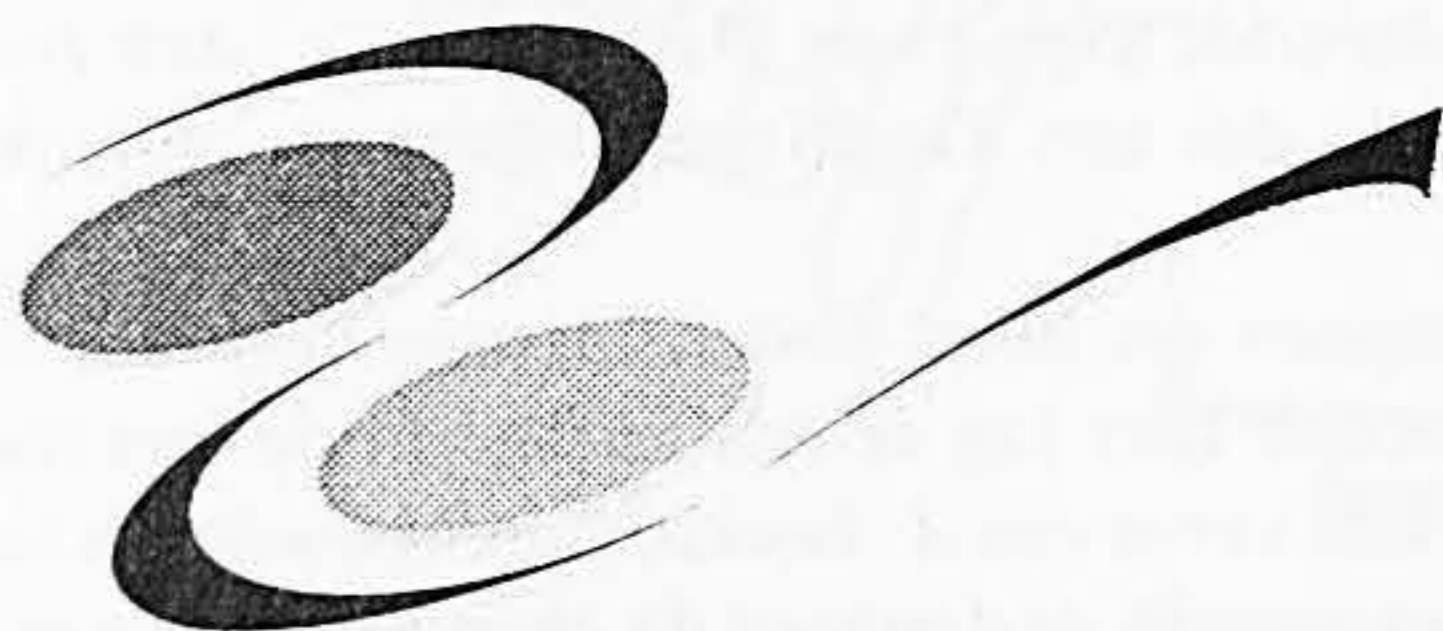
In september 1998 vond ik langs de Vecht bij landgoed Zwaanwyck een forse champignon met een hazelnootbruine, fijnbeschubde hoed. De vrij lange steel was zilverig grijs en iets getijgerd. De ring was vliezig en weinig indrukwekkend, maar de meeste velumresten hingen aan de hoedrand. Toevallig kon ik hem dezelfde avond aan Marijke Nauta laten zien en die noemde hem *Agaricus squamulifer* var. *caroli*, dus een Tandringchampignon, ondanks de simpele ring.

Ook deze vondst had enkele eigenschappen die beter pasten bij zijn verwant, in dit geval *A. benesii*. Dat bleek want een aantal maanden later lag er een kaartje in de bus met de mededeling dat Marijke deze champignon nu als een vorm van *A. benesii* beschouwde. In het op stapel staande vijfde deel van de Flora Agaricina waarin ondermeer de champignons aan bod zullen komen, heeft Marijke Nauta beide soorten samengevoegd. De verschillende eigenschappen overlappen elkaar teveel om van twee afzonderlijke soorten te blijven spreken. Van de twee Latijnse namen is *A. benesii* de oudste, zodat in de toekomst de Tandringchampignon als *Agaricus benesii* door het leven zal gaan.

Veel zal het u misschien niet uitmaken, want deze champignon is behoorlijk zeldzaam, dus maar weinig mycologen zullen er mee geconfronteerd worden. Volgens de Verspreidingsatlas is deze soort slechts van vijf uurhokken bekend. Behalve bij Amsterdam is de Tandringchampignon ook gevonden op landgoed Beverweert en in het Gerendal bij Valkenburg. Er is steeds sprake van een wat rijkere bodem, maar dat geldt voor de meeste champignons. Door het geringe aantal vondsten is moeilijk te zeggen wat voor eisen de Tandringchampignon aan de bodem stelt. Het is jammer dat het aantal vindplaatsen zo klein is, want het gaat om een bijzonder mooie paddestoel. Maar dat had u hopelijk uit het bovenstaande verhaal al begrepen.

Literatuur

- Arnolds, E.J.M. 1984. Standaardlijst van Nederlandse macrofungi. Coolia deel 26, supplement. Uitgave Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Arnolds, E.J.M., Kuyper, Th. W., Noordeloos, M.E. 1995 Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Uitgave Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Capelli, A. 1984. Agaricus. Fungi Europaei 1.
- Moller, F.H. 1950-1952. Danish Psalliota Species. Friesia 4: 1 - 60, 132 - 220.
2000. Verspreidingsatlas Agaricales. Kaartenbijlage Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Uitgave Nederlandse Mycologische Vereniging.

Frank Burghouwt

D r u k k e r i j

Flevoweg 35 a 2318 BX LEIDEN Tel. 071-5213027 Fax. 071-5212630